

BECKY AIKMANOVÁ

Vdovám smutek nesluší

Vdovám
smutek
nesluší

BECKY AIKMANOVÁ

Vdovám smutek nesluší

Dobrodružství šesti kamarádek,
které si znovu dávají dohromady své životy

FORTUNA

Original title: Saturday Night Widows

Příběh *Vdovám smutek nesluší* je založen na nahrávkách a poznámkách z rozhovorů a setkání. Pokud jde o příhody z mé vlastní minulosti, spoléhala jsem se na svou paměť. U lidí, s nimiž jsem se setkala krátce či náhodou, jsem změnila jména a nějaké charakteristické rysy.

Rovněž jsem trochu upravila rozhovory a příhody, aby byly pro čtenáře jasnější.

Copyright © 2013 by Becky Aikman

Cover image © Kudryashka/123RF Stock Photo

Published in the United States by Crown Publishers,
an imprint of the Crown Publishing Group,
a division of Random House, Inc., New York.
www.crownpublishing.com

Czech edition © Fortuna Libri, Praha 2013

Translation © Alena Amchová, 2013

Vydalo nakladatelství Fortuna Libri
v edici Fortuna Litera
www.fortunalibri.cz

Návrh obálky Daniela Antalovská
Odpovědný redaktor Ivo Železný
První vydání

Všechna práva vyhrazena

Žádná část této publikace nesmí být reprodukována,
ukládána do informačních systémů nebo rozšiřována
jakýmkoli způsobem, ať už elektronicky, mechanicky,
fotografickou cestou nebo jinými prostředky
bez souhlasu majitele práv.

ISBN 978-80-7321-714-3

Pro Boba

Předmluva

VYRAZILI MĚ Z PODPŮRNÉ SKUPINY PRO VDOVY. ŘEKLA BYCH, ŽE TO ŠLO OD deseti k pěti, že všechno bylo pořád horší a horší, jenomže to nejhorší už se mi bezpochyby přihodilo. Když člověku zemře manžel v době, kdy mu je jen něco přes čtyřicet, tak mu vážně všechny ostatní problémy připadají k smíchu.

Toho večera, kdy jsem se vydala na své první setkání, to na chodbách Ymky doslova žilo. Letěla jsem kolem cedulí, které příchozí zvaly na různé povzbudivé aktivity. Zahlédla jsem například *Začínáme s keramikou, Udělejte si vlastní koláč, Víno a sýr pro singly*. Kdysi by mi přišlo naprosto nepravděpodobné, že bych se mohla zapojovat do kterékoli z těchto povznášejících či vzdělávacích činností, avšak žádná z těchto akcí se nemohla co do podivnosti rovnat tomu, kam jsem měla namířeno já. Nápis na posledních dveřích hlásal *Podpůrná skupina pro vdovy a vdovce*. Stála jsem na konci chodby. Byl to zkrátka konec.

Místnost vyhlížela tak truchlivě, až to bylo absurdní. Do oválu uspořádané skládací židle působily na pohled tak nepohodlně, až to bolelo, a kancelářský koberec měl barvu zašlého asfaltu. Úspěšné

žárovky na to všechno vrhaly nezdravou záři, takže atmosféra v místnosti připomínala centrum pro odvykání drogových závislostí nebo snad poradní výbor, kde se jedná o propuštění z vězení. Nemohla jsem se zbavit myšlenky – jak dlouho to může trvat, než se odsud dostanu na amnestii?

Většina ostatních vdov už byla na místě. Viděla jsem, že jsou skoro všechny o několik desetiletí starší než já, což pro mě nebylo velké překvapení. V mé demografické kategorii netvoří vdovy velkou skupinu. Přesto jsem však hrozně stála o kontakt, o jakýkoli kontakt se ženami, jako jsem já. Se ženami, které jsou samotné ve světě, jenž se zdá být plný dvojic. Nemohla jsem se dočkat, až se s nimi seznámím a začnu si s nimi vyměňovat pozitivní, inspirující, a třeba i praktické nápady týkající se toho jak „Pokročit vpřed po ztrátě“, jak mi slibovala brožura.

Nechyběly ani rekvizity. Na jednom z posledních volných sedadel ležela krabice papírových kapesníků. Panebože, jak to tady bude probíhat? Pomaloučku jsem došla k židli, opatrně se posadila a krabici s kapesníky si položila na klín. Nebylo kam je dát jinak. Nebyly tu žádné stoly, žádné polštářky na tvrdých kovových židlích, žádné pohodlné vybavení. Tohle byla zkrátka turistická třída. Na rozdíl od rozzářených singlů na druhém konci chodby se vdovám nenabízelo žádné občerstvení. Pomyslela jsem si, že tady se nechystá žádné víno, ženy a zpěv, ale jen ženy a pláč. Potají jsem se nevesele ušklíbla.

S ostatními vdovami jsme na sebe vrhaly pohledy, ale žádná z nás neproněsla ani slovo. V místnosti sedělo jedenáct – ne, vlastně dvanaáct žen, většinou oblečených v černém. Byly jsme v New Yorku, kde všichni měli černou ve svém šatníku. Já samozřejmě taky. Dneska večer jsem však pečlivě promýšlela, co si vezmu na sebe. Chtěla jsem něco, co bude opakem vdovského smutku, a oblékla jsem si tedy světle zelenou lněnou sukni, tílko ze žebrovaného úpletu a stříbrné balerínky, v nichž jsem kdysi tancovala na nějaké svatbě, když ještě

žil můj manžel. Říkala jsem si, že tohle oblečení bude vysílat signál, že přestože mi zemřel manžel, jsem vdova, která chce pokročit vpřed, která chce kráčet kupředu v módních, avšak relativně pohodlných botách. Jít dál, ať už se jí doposud přihodilo cokoli.

Anebo jsem možná vysílala podvědomou úpěnlivou myšlenku: *Vždyť já sem nepatřím. Nemůžu sem patřit. Tohle je omyl kosmických rozměrů, který se určitě napraví, jakmile si tu někdo všimne, že bych vlastně měla být na druhém konci chodby a tvořit nějaké umělecké dílo v ateliéru drhání.*

Vtom jsem si všimla, že kromě žen je v místnosti i jeden svižně vypadající pán velikosti skřítky, který je z nás zdaleka nejstarší a všechny si zkoumavě prohlíží. Měl na sobě kalhoty v pase na gumu, humpolácké dědečkovské boty a rozhlížel se po místnosti čilýma, zvědavýma očima. Přítomné ženy působily dojmem poroty, jejíž členky se dívají nehybnýma očima jako havrani, jsou uzavřené a nechávají si své pocity pro sebe. Je to snad porota složená z těch, které mají stejný osud jako já? Všechny mi připadaly tak nějak nervní a zároveň sklíčené. V tichu, rušeném jen šoupáním nohou, se ten stísněný pocit přenesl i na mě.

Zdálo se mi, že se na sebe dívám jakoby zvenčí, což se mi v posledních několika šílených letech stávalo až příliš často – v onkologické ordinaci, na jednotce intenzivní péče, v pohřebním ústavu. A teď znovu. Co to má za smysl, vrtět se tu na nepoddajné židli pod sinalým zelenavým světlem, obklopena naprosto cizími lidmi, bez chardonnay nebo goudy, které by nám pomohly prolomit ledy? Nepotřebovala jsem pomoc se žalem, který byl součástí mé ztráty. To už jsem měla za sebou. Pláč v pět hodin ráno i prázdný, kamenný pohled svých očí v zrcadle. Ne, teď jsem se potřebovala vrhnout na ten zbytek. Na to, co mám dělat dál. Kým se mám teď stát.

V tak svízelné situaci jsem se dosud nikdy neocitla. Zatím bylo všechno jednoduché. Byla jsem energická, moderní, nezávislá žena

a měla jsem energické, moderní a nezávislé zaměstnání jako novinářka na Manhattanu. Jenomže jsem taky byla polovinou celku a teď bez té druhé poloviny jsem si nebyla jista, co mi vlastně zbylo. Po celých dvacet let manželství jsme s mužem byli partneři a spolupracovníci jak osobně, tak i profesně. Neuplynul snad ani den, a někdy vlastně ani hodina, abych Berniemu, který byl spisovatel a učitel, ze své kanceláře nezavolala a nezeptala se ho třeba: „Jaké je lepší slovo místo *olejnatý*?“ Nebo zavolal on, aby se zeptal, kdy přijdu domů. Dneska už je to jedno. Jsem vdova a nikdo na mě doma nečeká.

Vdova... nebyla jsem to slovo skoro ani schopna vyslovit... *vdova*. Zdálo se mi, že se nehodím do žádné definice řádné vdovy, a už nejím do své vlastní. Znáte to přece, tu verzi Ingmara Bergmana, tu pochmurnou, tklivou, všeobjímající, nekončící depku. Znovu jsem se nenápadně rozhlédla kolem a řekla si, že tyhle ostatní vdovy přece určitě musí chtít ten stereotyp prolomit právě tak jako já. Půjdeme do toho společně, budeme *companeras*. Od Bernieho smrti uplynul rok a tři měsíce a já věděla, že všechny ty noční můry, zármutek, věčnou touhu po tom, co nemůžu mít, musím už konečně nechat za sebou a jít dál. Musím přece už zase začít normálně fungovat, a to urychleně. Už je na čase – jakže se jmenovala ta brožura? – „Pokročit vpřed po ztrátě“.

Do místnosti vstoupil další muž. Byl mi věkově bližší a nesl si podložku se svazkem papírů tlustým asi jako federální rozpočet Spojených států.

„Jmenuju se Jonathan,“ prohlásil se strojenou vážností. „Jsem sociální pracovník a povedu vaši skupinu.“ Byl to středně vysoký muž s celkem příjemnou tváří, která však byla našedle bledá a odrážela se na ní zjevná nejistota. „Ze všeho nejdřív mi dovolte, abych vám

vyjádřil soustrast nad vaší ztrátou.“ Nasadil lítostivý tón hlasu a schlíplý výraz, což jsem zažila při všech setkáních s nejrůznějšími lidmi celou dobu od pohřbu.

Očekávala jsem, že předá slovo vdovám, ale on se zatím zhroutil do jedné ze židlí a poslal kolem nějaké okopírované stránky. Na titulním listu stálo *Stadia žalu, napsala Elizabeth Kübler-Rossová*. No to snad ne, to je zas ten Svatý Grál patosu! Od té doby, co Bernie umřel, mi těchto pět stadií žalu cpalo pod nos tolik lidí! Například moje bytná, úředník na lidských zdrojích, pokladní v bufetu. Zdálo se, že celý svět slyšel o těchto proslulých stadiích a všichni čekají, že se jimi budu řídit podle jakéhosi vdovského jízdního řádu. V loňském roce jsem se stále dívala na kalendář, jestli se tam oficiálně neobjeví.

Jonathan četl nahlas z papíru asi takovým způsobem, jak by pracovník technické podpory z Bombaje sděloval jakési pokyny. Bylo to těch obvyklých pět stadií, i jejich pořadí bylo stejné: popření, zlost, vyjednávání, deprese, přijetí. Kdykoliv jsem těchto pět stadií slyšela, dávalo mi to stejný smysl jako nějaký počítačový kód. A navíc jsem měla pocit, že kdybych se řídila tím smutečním jízdním řádem, už bych je měla nechat válet někde v prachu v koutě. Já jsem se však vůbec žádných stadií nedržela. Mé pocity se houpaly jako kyvadlo. Někdy jsem se před svítáním utápěla v záchvatech pláče, jindy jsem se zase smála jako blázen, tak jako všichni normální lidi kolem. Jenže pak jsem se obrátila, abych se o tu legraci podělila s Berniem, a....začala jsem zase brečet.

Stadia žalu jsem prostě nebyla schopna dodržovat. Nechápala jsem je. Nezapadala jsem do kategorie správné vdovy.

Opět jsem se podívala kolem sebe a hledala oční kontakt. Třeba se můj pohled setká s očima člověka, který sem taky nezapadá. Avšak vdovy pozorně sledovaly okopírovaný text pomocí nejrůznějších brýlí na čtení a své myšlenky skrývaly za neviditelnými závoji.

Jakmile Jonathan dočetl, rozdal nám další traktát. Měly jsme zatrhávat okénka u příznaků jako například Nespavost, Záchvaty pláče a Obtížné rozhodování. To byly typické známky smutku a nebylo potřeba se jimi znepokojovat, prohlásil Jonathan svým mechanickým hlasem. Musela jsem uznat, že to je moc hezké shrnutí mého nového, deprimovaného já v těch nejhorších dnech. Dodal, že nejspíš trpíme klinickou depresí, pokud jsme zatrhli Psychomotorickou retardovanost, Trvalé či významné funkční poškození a cosi, co bylo prostě nazváno Bezcecnost.

Následovaly další materiály, které nám byly předloženy ke čtení, tentokrát pojednávající o Nízkém sebevědomí. Uplynula hodina a Jonathan prohlásil, že si musíme pospíšet, abychom se za zbývajících dvacet minut stihli navzájem představit a říct, jak naši partneři zemřeli. Věděla jsem, že kvůli tomuhle jsem se přihlásila, ale jen jsem na to pomyslela, mé sebevědomí kleslo k bodu mrazu. První žena, která se ujala slova, se pustila do barvitého popisu dlouhé smrtelné choroby svého manžela, v němž hojně figurovala mísa pro nemocného a hádky s pojišťovnami. Frustrace v jejím hlase vzrůstala, když si stěžovala, že se jí sousedka tři týdny po pohřbu přestala ptát, jak se jí daří. „Jsem tu, protože to mí přátelé nechápou,“ uzavřela svůj monolog.

Pak její příklad následovaly další vdovy a setkání se po chvíli zvrhlo v soutěž Která chudinka je na tom nejhůř. Jedna po druhé dávaly průchod své hořkosti vůči přátelům, kteří s nimi dostatečně nesusoucítili, rodinným příslušníkům, kteří do všeho příliš zasahovali, vůči lékařům, kteří toho dost neudělali, a manželům (ano, manželům), kteří je příliš brzo opustili. Vypadalo to, že všichni zemřeli v posledních několika měsících, a já si dobře pamatovala svou vlastní morbidní pohrouženost do negativních myšlenek, které jsem se krátce po pohřbu nemohla zbavit. Chci to však znovu vytahovat? Probírala jsem se stohem rádob psychologické literatury, ležící mi na

klíně. Tohle jsem přece rozhodně neměla na mysli, když jsem se rozhodla jít do Ymky. Představovala jsem si něco jako brainstorming, při němž si s novými důvěrnými přítelkyněmi navzájem poradíme, co dělat dál. Jako třeba co mám provést s manželovými starými jaz-zovými deskami? Nebo měla bych se pokusit seznámit s nějakým novým mužem, a pokud ano, kde bych ho měla hledat? Jenomže tohle pochmurné shromáždění žal všech přítomných umocňovalo, a ne tišilo. Vtěsnali jsme své osobnosti do okének v Jonathanově seznamu. Zlost, zatrženo. Deprese, zatrženo.

Všimla jsem si, že nastalo ticho plné očekávání. Zdvihla jsem zrak a zjistila, že se všechny tváře obrátily na mě.

„Ehm, no... můj manžel zemřel před rokem a čtvrt na neobvyklý typ rakoviny,“ začala jsem a snažila se přitom soustředit jen na základní fakta. „Žil čtyři a půl roku díky různým chemkám a operacím... a dalším věcem. V posledních pár letech se mu rakovina rozšířila do mozku, takže to bylo... těžké.“

Zadrhla jsem se a odmlčela. *Honem*, říkala jsem si, *zkus něco jiného*.

„No a teď,“ vyhrkla jsem, „chci říct, že... no, prostě už chci přestat se smutkem. Stalo se mu něco strašného a mně taky, ale kvůli tomu nechci po zbytek života žít v tomhle očišťovači.“ Pokusila jsem se, jak jsem doufala, o optimistický úsměv. „Chci být zase šťastná a vy přece taky, ne?“

Dívala jsem se z jednoho obličejce na druhý, ale všechny byly znovu skryté za imaginárními závoji. V místnosti vládlo netečné ticho. Žena sedící vedle mě po mně zašilhala. „Jistě jste si všimly, že je tu jen jeden muž,“ oslovila skupinu. „Je to proto, že ostatní muži už někde randí s jinými ženami.“

„Jo,“ kývla žena po mé druhé straně a ukázala na mě palcem. „S nějakou mladší.“

Jsem snad paranoidní, nebo se tyhle dámy spolčily proti mně?

Doufala jsem, že se atmosféra trochu rozjasní, když vtom upoutala mou pozornost vdova sedící přímo proti mně, která promluvila velmi důstojným tónem.

„Je mi sedmdesát pět,“ řekla odměřeným hlasem. „Prožili jsme s manželem padesát nádherných let.“ Ostatní v místnosti pokyvovali v úctě nad tímto úspěchem. „Teď mám pocit, že můj život skončil.“ Odmlčela se a zřejmě si rovnala v hlavě, co říct dál. „Ale ta mladá žena tamhle,“ upřela na mě vražedný pohled a napřáhla ukazováček přímo na mě, „ta má všechno! Má celý život před sebou! A já... já nemám nic!“ Vrhla se po krabici papírových kapesníků.

Tak hele, počkej, chtělo se mi říct. *Padesát nádherných let by se mi taky docela zamlouvalo!* Byla jsem ale tak omráčená, že jsem se nezmohla vůbec na nic. Zbytek skupiny se do toho vložil. Nikdo nečekal, až na něj přijde řada. Směrem k Dámě, která prožila nádherných padesát let, se nesly polohlasné soucitné poznámky a ke mně mířily vyčítavé pohledy.

Jonathan vyhlásil konec setkání. Vdova vedle mě, ta se šilhavýma očima, si vzala kabelku a pohlédla směrem ke mně. Poznávala jsem ty oči, v nichž byl pohled podobný mému – nezakotvený a hledající. Každá z nás dvou se samozřejmě nachází v jiné situaci, ale když jsme tu teď takhle stály tváří v tvář, cítila jsem strašně silné nutkání jí říct: *Podívejte se, necháme těch blbostí. Jak vám teď je, když jste vdova? Jaké to je?* Kdybychom se sešly někde jinde než v tomhle totalitářském prostředí, jsem si jistá, že bychom našly nějaké společné téma, nebo bychom přinejmenším vedly civilizovanou konverzaci.

„Uvidíme se příště,“ řekla a v jejím obličeji se objevil náznak laskavosti a možná i omluvy.

Místnost se vyprázdnila, ale já jsem tam ještě chvíli zůstala sedět, sama a otupělá na tvrdé skládací židli.

Špatný pocit z podpůrné skupiny mě pronásledoval celou noc a naprosto prázdný byt mi náladu nevylepšil. Tohle snad byla role, kterou jsem měla hrát? Jonathan řekl, že mu můžeme zavolat, kdybychom měli nějaké dotazy nebo problémy, takže jsem ráno vytočila číslo, které naškrábal na stoh papírů.

„Cítila jsem se trochu nepříjemně,“ řekla jsem mu. „Všiml jste si na tom setkání něčeho divného?“

„Jasně,“ odpověděl. „Opravdu se do vás pustily.“

„Připadalo mi, že v místnosti panuje hrozně nepřátelská atmosféra.“

„To se děje pořád,“ reagoval lhostejným hlasem. „Zvlášť když je jedna z žen mladší.“

„Byla bych potřebovala spíš trochu empatie,“ poznamenala jsem. „Doufala jsem, že si navzájem poskytneme nějaké konstruktivní rady. Jako třeba co má člověk dělat se starými jazzovými deskami?“

„S čímže?“ podivil se a pokračoval mrazivým tónem: „Zlost je jedním ze stadií. Lidi to ze sebe potřebují dostat.“

„Vážně? Ale nemohl jste něco udělat? Říct třeba něco jako ,všichni máme problémy, ale pokusme se taky navzájem chápat a podporovat‘?“

V Jonathanově hlase se začalo ozývat nemalé znepokojení. „Je to vaše skupina. Nemůžu zasahovat do toho, co chce někdo říct.“

„Ale vždyť jste mluvil víc než hodinu! Probíral jste všechny ty záležitosti jako depresi, jak si všichni musíme připadat bezcenní a jak bezútěšně se musíme cítit. Myslíte si snad, že tohle všechno *nevíme*? Kdybychom předtím deprimovaní nebyli, tak teď už rozhodně má depku každý z nás. Nemohl jste udělat něco proti tomu vzájemnému útočení? Nebyl jste tam přece jen nějaká dekorace.“

No gratuluju, pomyslela jsem si. Konečně jsi dospěla do stadia zlosti!

Vypadalo to, že Jonathan se tam začíná dostávat taky. „Zdá se, že vás to skutečně rozhodilo,“ prohlásil vzteklým tónem. „Pokud se vám nelíbí, co ostatní říkají, pak se proti nim musíte postavit. Musíte za sebe bojovat.“

„Nepřišla jsem se tam hádat! Bylo mi jich líto! Můj život skončil,“ řekla ta žena – nic horšího už přece nemůže být. Proč bych k tomu měla ještě dodávat něco nepříjemného?“

Oba jsme se odmlčeli a uvažovali, jak dál.

„Zdá se, že na té skupině nejste šťastná,“ prohlásil konečně Jonathan. Podařilo se mu opět zklidnit hlas. „Možná tam prostě nezapadáte. Možná byste se tam neměla vracet.“

„Cože? Že už bych tam neměla chodit?“

„Myslím, že neměla,“ trval na svém. „Skupinu to narušuje, když je tam někdo takhle kritický,“ opakoval pomalu, jako by pochyboval o mé chápavosti: „Myslím, že byste tam už neměla chodit.“

Zaplavila mě vlna zmatku a umlčela mě. Zavěsila jsem, chvějícíma rukama roztrhala Jonathanovy bezútesné papíry na kousky a snažila se nějak tuhle šílenou příhodu rozebrat a pochopit. Co se tu vlastně stalo? Něco šíleně smutného a zároveň šíleně legračního. Vykopli mě z podpůrné skupiny pro vdovy. Nezapadala jsem tam, Jonathan mi to jasně řekl. Byla jsem manželka bez manžela a teď jsem vdova bez podpůrné skupiny pro vdovy. Už to teď nejsem já, nejsem ani jako mé kamarádky, ale nejsem jako ty vdovy v Ymce. Kdo tedy jsem?

Ať jde Jonathan do hajzlu, pomyslela jsem si. Dokonce jsem to řekla i nahlas, kdo by mě taky slyšel? „Ať jde Jonathan do hajzlu!“ Nedovolím, aby mi tenhle deprimující člověk nebo Elisabeth Kübler-Rossová nebo nebo ta paní Můj život skončil říkali, co můžu nebo nemůžu dělat. V hlavě plné zmateného žalu a rozčilení mi začala klíčit myšlenka. Založím *svou vlastní* skupinu pro vdovy. Skupinu přeběhlíků! To je ono – Vdovy-psanci! Musela jsem se smát nahlas.